

Galder is een klein Brabants dorp onder Breda tegen de Belgische grens dat deel uitmaakt van de gemeente Alphen-Chaam. Het bestaat uit twee min of meer doorgaande wegen parallel aan het beekdal van de Mark, namelijk de St. Jacobsstraat en de Galderseweg en tussen deze liggen enkele woonstraatjes. Bewoners klagen over hoge rijsnelheden door het dorp, voornamelijk veroorzaakt door in België woonachtige Nederlanders die 's ochtends haast hebben om op hun Nederlandse werk te komen (!). Het huidige profiel bestaat uit een brede geasfalteerde verkeersbaan waar betonnen bloembakken op zijn geplaatst om de rijsnelheden te temperen.

De wens ontstond om Galder weer de kleinschalige prettige uitstraling te geven, die past bij het karakter van een klein Brabants dorp. Met het vernieuwen van de riolering ontstond de mogelijkheid om bovengronds de straten herin te richten. Zowel de verkeersproblematiek kon worden aangepakt waarbij gelijktijdig de identiteit van het dorp kon worden versterkt.

Aangezien Galder een typisch straatdorp is, had het nooit echt een dorpsplein. Hier was echter wel duidelijk behoefte aan bij bewoners. Herinrichten is ook de bestaande kwaliteiten zichtbaar en beleefbaar maken en eventueel nieuwe toevoegen. Net buiten het dorp, is een sporthal gebouwd bij de sportvelden, met daarbij een gemeenschapscentrum. Daar kwamen de meeste bewoners samen en dit vormde eigenlijk het centrum. De gemeente besloot het gemeenschapscentrum met sporthal te verbouwen en daar ook de school in op te nemen. Door deze versterkte gemeenschapsfunctie gaat de plek nog meer als dorpscentrum fungeren, alleen ontbrak nog de openbare ruimte. Het idee van het plein 'De Leeuwerik' werd geboren.

Galder kenmerkt zich door een actieve en betrokken gemeenschap. Het is binnen de gemeente Alphen-Chaam een kern met een actieve dorpsraad en, niet onbelangrijk, de (voormalige) verantwoordelijke wethouder komt uit Galder. Zoals veel gemeenten in Nederland heeft Alphen-Chaam een flinke bezuinigingsdoelstelling. Grote projecten, zoals het herinrichten van een hele dorpskern, kunnen eigenlijk niet meer. Maar de wethouder zet door en weet de Gemeenteraad ervan te overtuigen voor een strikt budget de herinrichting ter hand te nemen.

Geen plan zonder actieve medewerking van bewoners én ondernemers én de dorpsraad en in Brabant gebeurt dat bij voorkeur aan de keukentafel. Om een door het gehele dorp gedragen plan te krijgen is er in Galder voor gekozen om vooral in het begin van het proces zoveel mogelijk bewoners aan die keukentafel in café het Knooppunt uit te nodigen. Je kunt echter niet altijd met alle bewoners aan één keukentafel en daarom werd een klankbordgroep samengesteld, die vooral de uitwerking van de ideeën ter hand nam.

In deze fase werden ook andere belangengroepen, zoals brandweer, politie, vervoermaatschappij en de ZLTO aan de keukentafel uitgenodigd.

De eerste avond is vooral besteed om de problemen, die er naar het oordeel van bewoners en ondernemers spelen, boven tafel te krijgen. De input bestond slechts uit enkele representatieve foto's van het huidige dorp, aan de hand waarvan verteld kon worden wat het typische karakter van dit dorp is t.o.v. andere dorpen. Een landschappelijke analyse schets van het dorp diende ter ondersteuning. Bewoners werd gevraagd of ze zich hierin herkenden. De foto's dienden ook om thematisch de functionele onderwerpen te bespreken; weginrichting en verkeer, parkeren, groen, materialisering en riolering. Het is daarbij wel van belang aan te geven welke aspecten wel en welke niet kunnen worden opgelost met een herinrichting. Heel strak hoeft dat nog niet te worden gekaderd.

Als de opgave en haar kaders zijn gedefinieerd kan de volgende avond worden gebruikt om in groepjes met bewoners samen aan oplossingen te schetsen. Bewoners zijn goed in staat oplossingen te benoemen voor de problemen in hun woonomgeving en ze dragen zelf referenties aan uit de omgeving. Gebruikelijk is zo'n werksessie in klein verband te doen in de klankbordgroep. In Galder is dat met alle bewoners samen gedaan. De betrokkenheid van mensen bij het plan en het commitment dat hierdoor ontstaat is erg groot. De input die hier wordt verkregen scherpt het denkkader van de professional, dat in ieder gebied anders moet zijn. Mits goed opgepakt geeft het de bewoners vertrouwen. Als professional begeleid je bewoners in het maken van hun plan; je houdt het potlood vast om hun wensen te visualiseren en tegelijkertijd geef je aan dat niet iedere oplossing mogelijk is. Een dergelijke aanpak staat borg voor het vinden van een genius loci, die niet louter op historie is gestoeld.

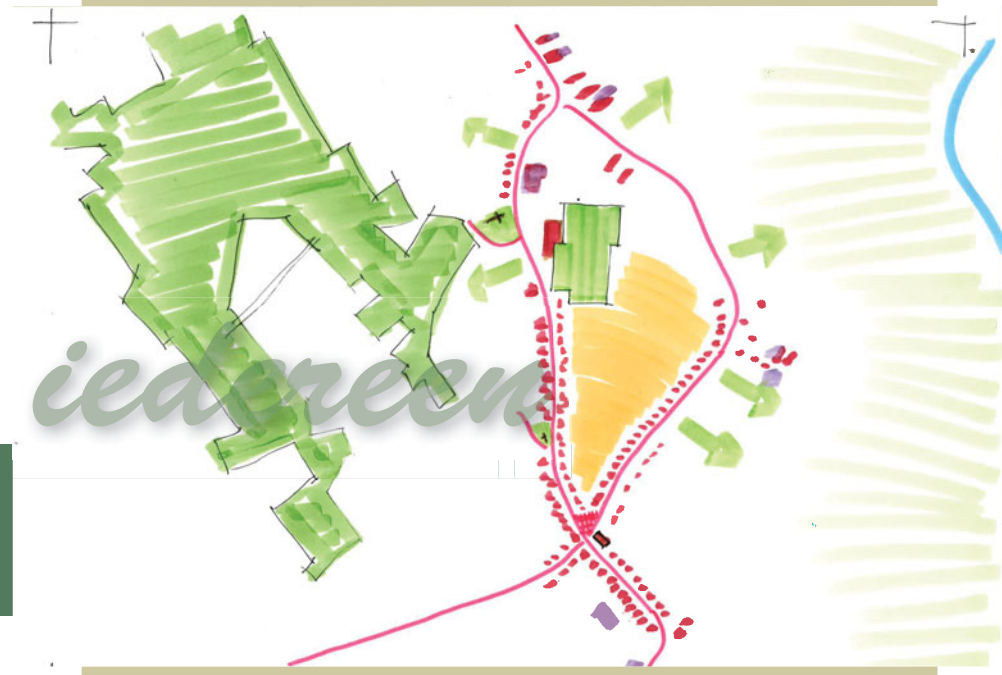
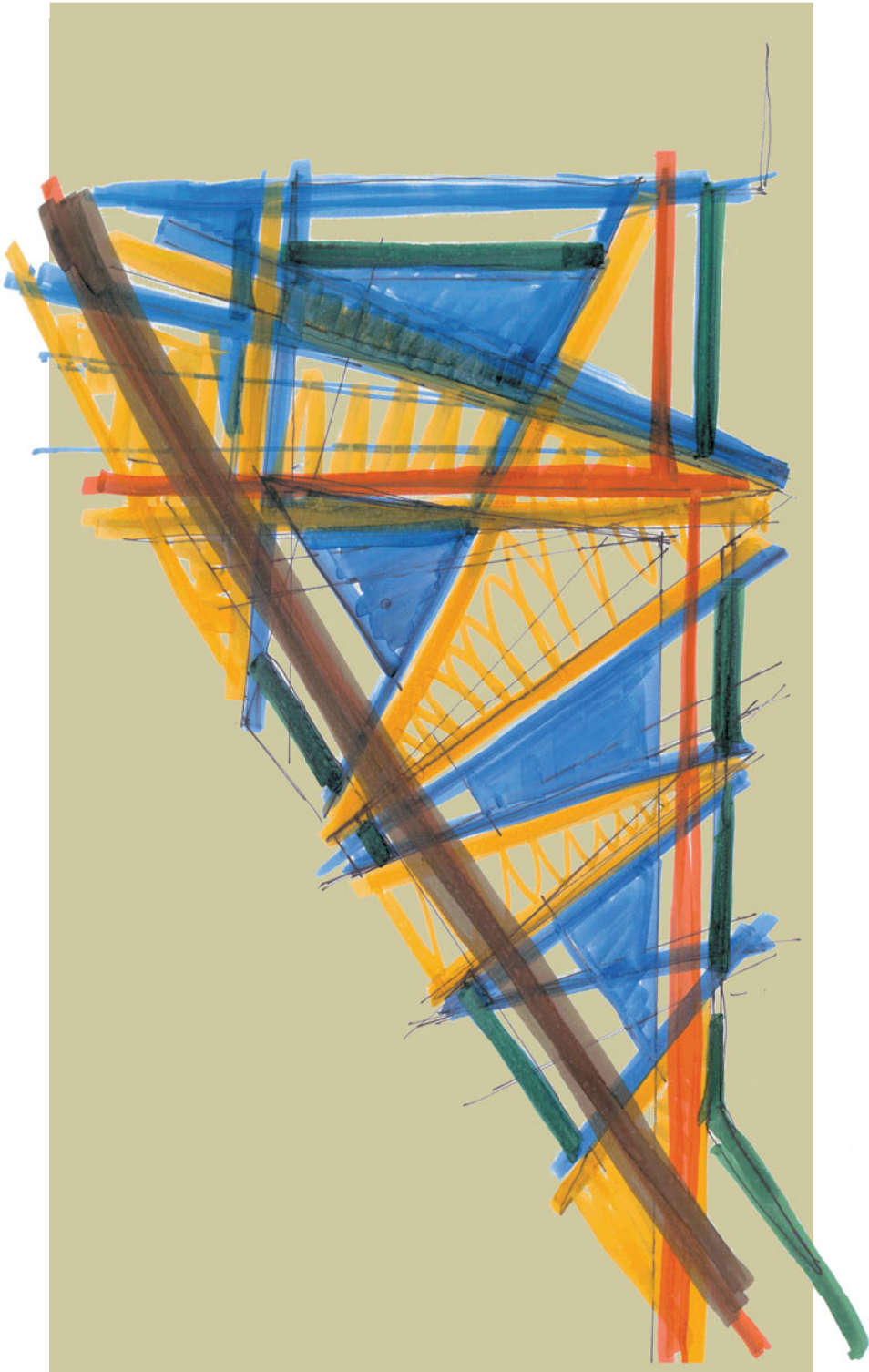
Opvallend was de functionele insteek van zowel bewoners als ondernemers; de straat moet voldoende ruimte bieden voor voetgangers, parkeren, landbouwvoertuigen etc, maar de snelheid moet worden beperkt. Geen kinderkoppen toepassen zoals dat in het andere deel van de Galderseweg en net over de grens wel is gebeurd. De gehele straat zo eenduidig mogelijk inrichten met een continu profiel van begin tot eind en daarvoor ook de komgrens verplaatsen. Groen is er al genoeg in de tuinen, maar aankleding van de straat werd erg op prijs opgesteld, zeker als middel om de straat te versmallen. Zo ontstond al snel consensus over een informeel dorps straatprofiel met weinig of geen hoogteverschil. Geen gemarkeerde parkeervakken, maar overal ruimte om je auto te parkeren. Breed genoeg voor bus en landbouwvoertuigen. Wel ruimte maken zodat voetgangers veilig kunnen lopen.

Om de snelheid te beperken werd al snel gekozen voor visuele versmalling van de rijbaan door heggen met op een aantal cruciale plaatsen een versmalling tot één rijstrook. Zo'n cruciale plek zou het nieuwe dorpsplein kunnen zijn.

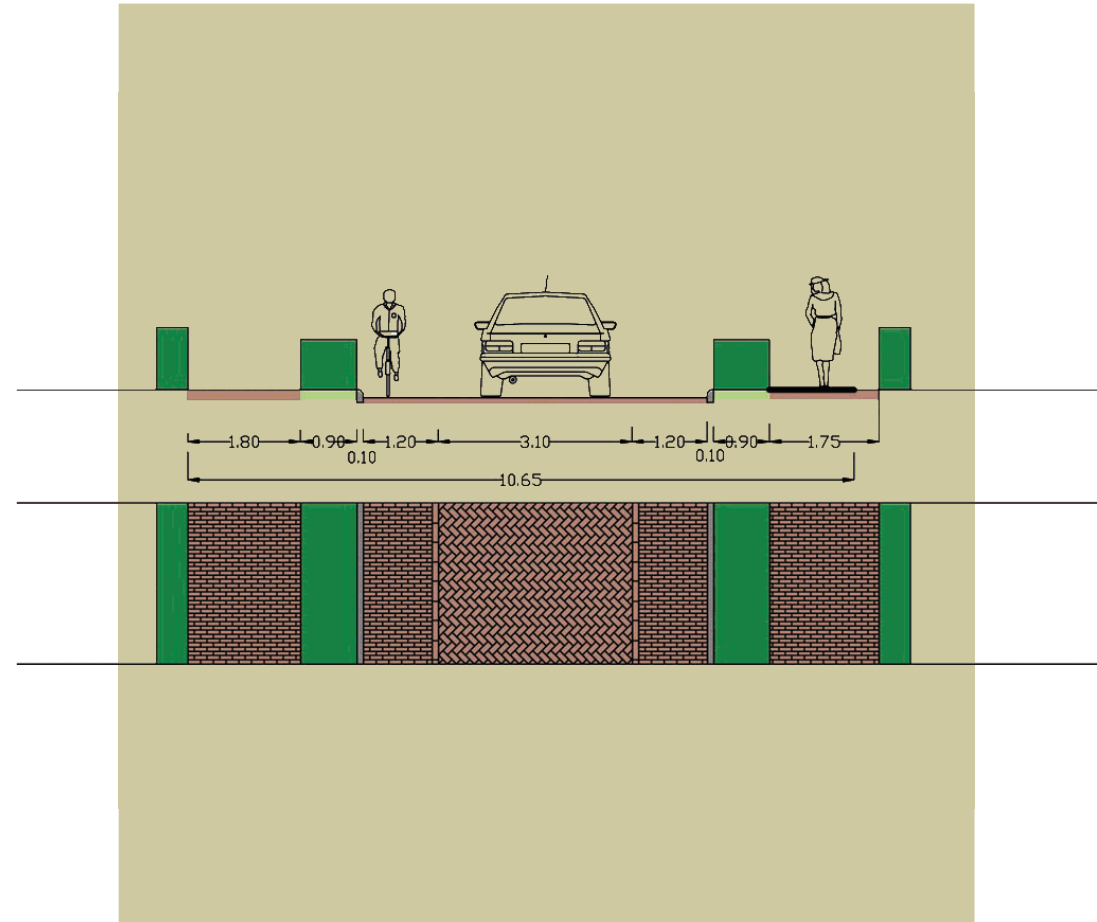
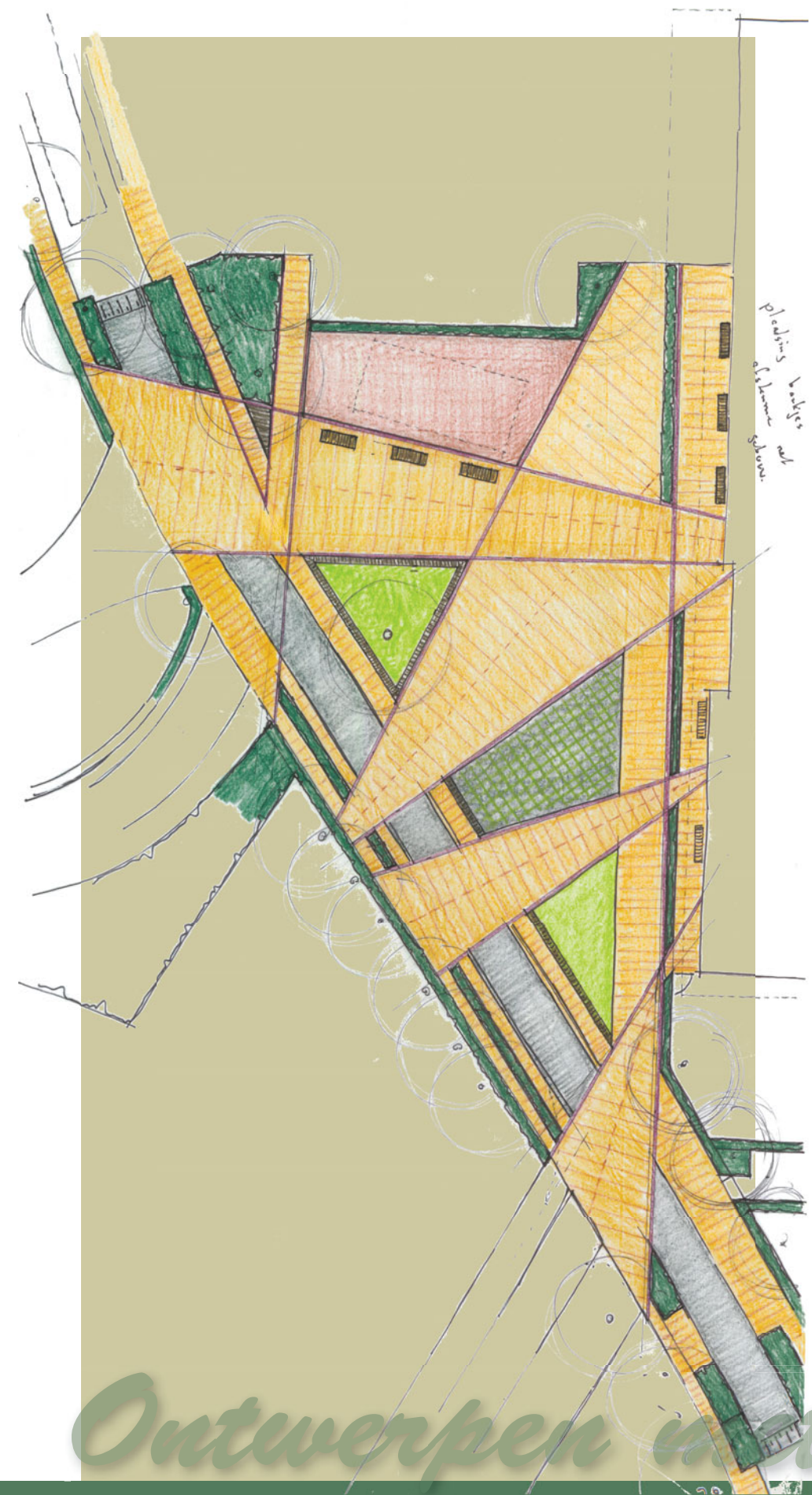
In het ontwerp is ervoor gekozen een viertal plaatsen bijzonder vorm te geven en daarmee uitdrukking te geven aan bijzondere openbare ruimte in Galder die tegelijkertijd meer als verblijfsruimte kunnen fungeren en minder als weg. Het nieuwe dorpsplein is daarvan de markantste. De andere plekken zijn het kruispunt Ballemanweg, de kapel bij Bouwerij en de kerk tot aan de nieuwe komgrens aan de noordzijde. Ook de oversteek van de Kerselsche Beek wordt verbijzonderd. Deze plekken zijn als verhoogd vlak uitgevoerd op één niveau met aan het begin en eind een versmalling van de rijbaan tot een enkele rijstrook.

Was aanvankelijk het idee om een groen plein voor de Leeuwerik te leggen, is het nu onder invloed van de gemeente en bewoners veel sterker een verhard plein geworden, waarop ook de kermis en de markt hun plaats kunnen vinden. De weg gaat over het plein heen i.p.v. een plein naast de weg. Qua materialisering is gekozen voor een doortrekking van de straat, zodat het een informeel onderdeel is van de totale openbare ruimte. Door speelse vlakken te creëren met het bestratingsmateriaal kon het plein tot over de weg worden doorgetrokken en krijgen automobilisten het gevoel over het plein te rijden. De gekozen straatsteen doet alle recht aan de Brabantse eigenheid; warme kleur, gemêleerd toegepast om de grote vlakken te breken en zonder vellingkant. Daarmee komt het materiaal dicht in de buurt van het traditionele gebakken materiaal en past binnen budget.

Het bestaande materiaal uit de parkeerplaats voor het dorps huis, Belgische kinderkoppen, konden uitstekend worden hergebruikt in de driehoekige vlakken van het nieuwe plein en in de belijning van de spieën, tevens waterafvoer. Eenvoudige betonnen bankjes met houten latten als zitelement vergroten het verblijfskarakter van het plein en reguleren op informele wijze het gebruik; ze maken parkeren op het plein onlogisch. Het verharde plein is vooral aan de randen voorzien van groene hagen (beukhaag) ter afbakening. In de open bebouwingsstructuur van het dorp Galder is immers nauwelijks bebouwing, die het plein begrenst, maar wel tuinen of de suggestie daarvan. Daarom is aan de zijde van het nieuwe dorps huis eveneens een haag geplant, waardoor ook het dorps huis haar voortuin krijgt. Daarin zijn houten banken opgesteld. De groene hagen dragen samen met het gekozen bestratingsmateriaal de samenhang van het dorp en refereren aan de typische Brabantse erfafscheiding

Een plein voor iedereen

Ontwerpen met bewoners

gemeente
Alphen Chaam

Movares

Maart 2013
Schaal 1:200

Plein 'De Leeuwerik' te Galder
verbeelding